

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ЛЮДИНИ З МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ У РІЗНІ ПЕРІОДИ ДОРОСЛОСТІ

В статті досліджено психологічні особливості емоційних зв'язків, які людина формує з місцем проживання, в різні періоди дорослості. Здійснено порівняльний аналіз таких вимірів зв'язків людини з місцем як локальна ідентичність, прив'язаність до місцевості, державна ідентичність, відкритість до багатонаціонального минулого міста та значення міста для особи. Результати дослідження показали, що у різних вікових групах дорослості не виявлено значимих відмінностей в рівнях територіальної ідентичності з місцем проживання – державно-локальній, європейській. Виявлено, що існують певні відмінності в представників різних вікових груп дорослості в прояві свого стосунку до місця проживання, значенні, яке місто проживання несе для них, типах прив'язаності до місця, а також деяких вимірах локальної ідентичності. Також, в статті на основі емпіричного дослідження особливостей зв'язків з місцем проживання в різних вікових групах сформовані узагальнені характеристики кожної з груп дорослості.

Ключові слова: *прив'язаність до місця, ідентифікація з місцем, локальна ідентичність, емоційні зв'язки між людиною і місцем, значення місця, дорослість.*

Постановка наукової проблеми. Вивчення почуттів, які люди виявляють щодо місць, в яких вони народилися і зростали, а також ролі, які виконують ці місця в їхньому житті – це сфера досліджень, до якої в останні роки дослідники у сфері психології доквілля виявляють особливу увагу. Незважаючи на те, що дослідницький інтерес до цієї проблеми не є новим, про що свідчить наявність різноманітних наукових підходів у різних галузях – психології, соціології, географії тощо – сьогодні ще не створено узагальненої концепції, яка б повністю розкривала зміст особливостей взаємодії особи та місця. Місце в різних його територіальних вимірах (помешкання, місто, селище, регіон, країна тощо) є важливим в житті більшості людей і впливає на формування в них почуття безпеки, комфорту, суспільної залученості та активності тощо [9, 10]. Формування емоційних зв'язків з місцем розглядається як результат взаємодії між людиною та її довкіллям протягом певного часу: люди створюють, облаштовують місце проживання, а місце, в свою чергу, впливає на бачення людьми себе та створює умови життєдіяльності.

За дослідженнями Л. Манзо, коли особу попросити розповісти про околицю свого місця проживання, в більшості випадків вона

вказуватиме на такі аспекти як місця, де вона отримує соціальну підтримку, почуття безпеки, має можливості спілкування і проведення дозвілля, можливості діяльності: всі ці аспекти можна розглядати як фундамент формування емоційного зв'язку людини з місцем, прихильності до місця [8]. Це також стосується і спільнот з низькими соціальними показниками, оскільки, зазвичай, більшість людей мають місця, де можуть почувати себе безпечно, отримувати соціальне чи власне прийняття та впевненість. Незалежно від виміру чи розміру місця (кімната, власне помешкання, околиця дому тощо) ці місця мають властивість ставати улюбленими, більше того можуть відігравати визначальну роль в формуванні ідентичності особи, почутті власної гідності та сприяти її саморегуляції [4].

«Місце проживання» на кожному з етапів життя людини відіграє неоднорідну роль та набуває різних аспектів, які міняються через зміну контексту, в якому проходить її розвиток та життя. З віком змінюються соціальні умови проживання, змінюється оточення, змінюється історія та смислове навантаження середовища (міста, регіону, країни), в якому людина перебуває, що безпосередньо впливає на сенсожиттєві орієнтації особистості та її зв'язок з місцем. Виходячи з цього, актуальним є питання дослідження особливостей зв'язків особи з місцем проживання у розрізі різних вікових груп дорослих людей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В літературі можемо зустріти поняття, які використовують для позначення зв'язків людини з місцем: «ідентифікація з місцем» (place identity), «прив'язаність до місця» (place attachment), «залежність від місця» (place dependence), «почуття приналежності» (belongingness), «задоволеність від місця» (residence satisfaction), значення місця (place meaning) тощо [7].

«Місце» в науковому дискурсі досліджувалось з різних сторін, а сам феномен стосунків людини і місця позначався за допомогою різних понять: К. Норберг-Шульц працював з феноменом «genius loci», який описує «душу місця», Е. Рельф окреслив цей стосунок як «почуття місця», Ю.-Ф. Туан розкрив значення позитивних емоційних зв'язків щодо місця, які описував як «топофілія». Також, Ю.-Ф. Туан говорив про почуття «бути в місці» («insideness») та «бути поза місцем» («outsideness»), які описували почуття людей щодо приналежності до певного місця. Ю.-Ф. Туан розділив поняття «значення місця» (sense of place) та «укоріненість» (rootedness), де значення місця описується як усвідомлене позитивне почуття щодо місця, а укоріненість як почуття «бути вдома». Г. Прошанський ввів поняття «ідентифікація з місцем» (place identity), розкривши його особливе значення в творенні соціальної ідентичності. І. Альтман і С. Льов досліджували прив'язаність до місця (place attachment), який визначали як емоційний зв'язок людини з місцем. Всі ці концепції

стосуються та окреслюють специфіку стосунків між людиною та місцем. На сьогоднішній день їх важко розмежувати між собою, проте всі вони більшою мірою виражають позитивний емоційний зв'язок з значимим місцем [2, 4, 6].

Незважаючи на відмінності в термінології, більшість авторів погоджуються, що розвиток емоційних зв'язків з місцями – це передумова психологічного балансу та хорошого самопочуття: їхня наявність допомагає долати кризу ідентичності й надає почуття стабільності, яке необхідне людині в світі, який постійно змінюється; полегшує включення в активності певної місцевості (Дж. Ровлес, Р. Хей, Л. Кубом і Д. Гуммоном) [3, 5].

Дослідженням прив'язаності до місця займалися І. Альтман, С. Льов, які вперше звернулися до даного феномену, Л. Сканель, Р. Гіфорд, М. Левіцька, які розробили методологію дослідження та типологію профілів осіб, які характеризуються різними типами прив'язаності, Ю.-Ф. Туан, М. Дуніч, П. Морган, П. Густафсон - дослідження чинників, які впливають на формування прив'язаності до реальних та віртуальних місць тощо [1, 2, 5, 6, 9].

Прив'язаність до місця відображає емоційні зв'язки між особою та значимим місцем. Найбільш знаним є визначення, запропоноване І. Альтманом і С. Льов, які розглядають прив'язаність до місця як глибокий емоційний зв'язок, який людина утворює щодо значимого місця протягом часу через повторювану позитивну діяльність в ньому [1].

Розробкою концепції «ідентифікація з місцем» займалися дослідники: Г. Прошанський, А. Фабіан - вперше вказали на важливість місця в творенні ідентичності людини, Р. Фелдмен досліджував ідентичність з місцем проживання, М. Левіцька – розробила інструментарій для дослідження ідентифікації та інших видів зв'язку з місцем проживання, Б. Гернандез, М. Хідальго, С. Хесс - особливості ідентифікації з різними місцями проживання та їх передумови, К. Твіггер-Росс та Д. Юзелл – розглядали ідентифікацію з місцем як складову Я-концепції людини, М. Лаллі розробила феноменологічний аналіз концепції «ідентифікація з місцем» тощо [2, 6, 10].

В українському дискурсі проблема зв'язків особи з місцем проживання, зокрема дослідження національних, регіональних, міських ідентичностей розкрита передусім в працях О. Мусієздова, Г. Галіч, Н. Черниш, Н. Середи, Н. Костенко, Я. Грицака тощо.

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу та дослідження особливостей зв'язків особи з місцем проживання в різні періоди дорослості.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. У дослідженні особливостей емоційних зв'язків людини з місцем її проживання з метою подальшого аналізу та їхнього порівняння взяли участь 150 осіб, віком від 20 до

84 років. З них 70 чоловіків та 80 жінок, всі досліджувані є мешканцями міста Львова. Всіх учасників емпіричного дослідження поділено на 3 вікових групи по 50 осіб в кожній: від 20 до 40 років; від 40 до 60 років; та від 60 років і старші. У виділенні вікових груп використано періодизацію Г. Крайг, у якій дорослість умовно ділиться на три стадії: ранню (20-40 років), середню (40-60 років) та пізню (60-65 років та старші).

У дослідженні особливостей емоційних зв'язків людини з місцем її проживання в розрізі різних вікових груп дорослості було використано: шкали «Прив'язаності до місцевості» та «Прив'язаності до місця»; шкали «Ідентичність» та «Локальна ідентичність»; шкала «Патріотизму-націоналізму»; шкала «Перцепції багатонаціонального минулого міста»; шкала «Значення міста» авторства М. Левіцької [6].

Для дослідження прив'язаності до місця проживання було використано шкалу «Прив'язаності до місця» (*Skala Przywiązania do Miejscowości*), яка вимірює різні типи прив'язаності до місцевості: традиційний, активний, відсутність прив'язаності. *Традиційний тип прив'язаності* відображає звичаєву укоріненість людини в місці проживання, дотримання традиції проживання в місці та оберігання його «духу». *Активний тип прив'язаності* відображає бажання пізнати місце «зсередини», дослідити його неповторність та знайти своє персональне місце в його межах. *Відсутність прив'язаності* вказує на те, що людина може спокійно переміщуватись з місця, для неї головнішими є умови, в яких вона зможе реалізуватись та бути задоволеною життям, ніж власне географічна місцевість. Шкала «Прив'язаності до місця» (*Skala Przywiązania do Miejsca*) дозволяє визначити рівень емоційного зв'язку з місцем в його різних територіальних вимірах (околиця дому, місто, регіон).

Для діагностики особливостей ідентифікації особи з місцем проживання було використано шкали «Ідентичність» та «Локальна ідентичність». Шкала «Ідентичність» (*Tożsamość*) вимірює 4 показники: *ідентичність державно-локальна* (мешканцем околиці, регіону, українцем), *ідентичність традиційна* (стать, член сім'ї), *ідентичність європейська* (представником східнослов'янської спільноти, європейцем) та *ідентичність нетериторіальна* (ідентифікація з професією, поколінням, інтересами, релігійними поглядами). Шкала «Локальна ідентичність» (*Skala Tożsamości Lokalnej*) діагностує значення місця в творенні локальної ідентичності (*самобутність, самооцінка, самоефективність, неперервність*).

Для дослідження інших особливостей взаємодії особи з місцем було використано наступні шкали: шкала «Значення міста» (*Skala Znaczenia Miasta*), яка описує особливості значення міста для досліджуваних (*особисте, локальне, українське, відсутність значення*); шкала «Патріотизму-націоналізму» (*Skala Patriotyzmu-*

Nacjonalizmu») - дає змогу діагностувати два виміри державної ідентичності – *патріотизм, націоналізм*; шкала «Перцепції багатонаціонального минулого міста» («*Skala Percepcji Wielokulturowej Przeszłości Miasta*») – визначає *відкритість/закритість* особи до багатонаціональної історії міста.

Для виявлення суттєвих відмінностей за показниками методик в різних вікових групах був проведений однофакторний дисперсійний аналіз та здійснений порівняльний аналіз за тестом Шеффе.

Порівняльний аналіз досліджуваних за шкалою «Прив'язаність до місцевості» показав, що віковій групі осіб ранньої дорослості (20-40 років) притаманний найнижчий рівень *традиційного типу прив'язаності* до місця проживання ($M=2.89$ при $p<0.05$) та найвищий рівень *відсутності прив'язаності* до своєї місцевості ($M=3.03$ при $p<0.05$), порівняно з його показниками в інших вікових групах відповідно: традиційний тип прив'язаності в осіб вікової групи 40-60 років ($M=3.57$ при $p<0.05$), в осіб групи 60 і старші ($M=3.33$ при $p<0.05$); відсутність прив'язаності: група 40-60 років ($M=2.57$ при $p<0.05$), група 60 років і старші ($M=2.86$ при $p<0.05$).

Традиційний тип прив'язаності до місцевості проживання часто пов'язаний з тривалістю проживання на цій території. Можемо припустити, що особи в період ранньої дорослості є більш мобільними та готовими до переїздів з метою задоволення та втілення власних інтересів, це період спроб, пошуку та високого рівня активності, тому рівень традиційної прив'язаності найменш властивий людям в віці 20-40 років. Також, в період ранньої дорослості значення місця більшою мірою вимірюється потенційними можливостями, які це місце може запропонувати: людина є більш гнучкою та охочою до позитивних змін та має можливість з більшою легкістю втілити їх в життя, що пов'язано з фізичною та соціальною повноцінністю.

У різних вікових групах дорослості не виявлено значимих відмінностей в рівнях територіальної ідентифікації з місцем проживання – державно-локальній, європейській, проте порівняльний аналіз представників вікових груп за шкалою «Локальна ідентичність» показав такі результати: досліджувані віком 40-60 років характеризуються вищими показниками такого виміру локальної ідентичності як *самооцінка* (тобто місце проживання виступає як фактор, який впливає на формування позитивної/негативної самооцінки особи) ($M=4.1$ при $p<0.05$), порівняно з представниками найстаршої групи ($M=3.74$ при $p<0.05$). Отож, особи вікової групи *пізньої дорослості (60 років і старші)* меншою мірою схильні використовувати місце проживання як атрибут для підкреслення власної позитивної самооцінки, що більш властиво представникам періоду середньої дорослості (40-60 років).

Особам вікової групи віку середньої дорослості (40-60 років) притаманний найвищий рівень *патріотизму* (емоційної прив'язаності

до національної групи) як форми державної ідентичності. На це вказують результати порівняльного аналізу за тестом Шеффе: досліджувані в віці 40-60 років характеризуються вищим рівнем *наптіотизму* як форми державної ідентичності ($M=6.11$ при $p<0.05$), ніж досліджувані в віці 60 років і старші ($M=5.46$ при $p<0.05$).

Віковій групі осіб ранньої дорослості (20-40 років) *націоналізм* як форма державної ідентичності є найменш властивим. Представники вікової групи 40-60 років характеризуються вищим рівнем *націоналізму*, що виявляється у формі возвеличення свого народу, ($M=4.3$ при $p<0.05$), ніж представники вікової групи 20-40 років ($M=3.66$, при $p<0.05$).

Такі результати вказують на те, що досліджувані в віці 40-60 років характеризуються більш сильними емоційними зв'язками зі своєю національною групою (в нашому випадку – українцями), ніж досліджувані в більш пізньому віці. Разом з тим, вони більшою мірою схильні возвеличувати українську націю та її значення, ніж досліджувані молодшого віку (до 40 років). Це можна спробувати пояснити тим, що в середній дорослості державна ідентичність є найбільш вираженою та найбільш свідомою.

Представникам вікової групи пізньої дорослості (60 років і старші) властиві вищі показники *закритості до багатонаціонального минулого міста* ($M=4.4$ при $p<0.05$), ніж представникам інших вікових груп: 20-40 років ($M=3.84$ при $p<0,05$), 40-60 років ($M=4.1$ при $p<0.05$). Такі результати вказують на те, що особи в віці пізньої дорослості більшою мірою схильні оцінювати вклад українського етносу в розвиток та історію своєї місцевості, а також підкреслювати його значення в розвитку та творенні її культури та образу.

Порівняльний аналіз досліджуваних за шкалою «Значення міста» показав, що особам віком до 60 років (20-40 років – ($M=1.98$ при $p<0.05$); 40-60 років – ($M=1.96$ при $p<0.05$)) більш характерно надавати місту, де вони проживають (в даному дослідженні мова йде про м. Львів), *особистого значення*, тобто підкреслювати його роль в власному житті, ніж особам в віці 60 років і старші ($M=0.36$ при $p<0.05$). Існують також відмінності в показниках локального значення: представники вікової групи 20-40 років надають місту більшою мірою *локального значення* ($M=2.2$ при $p<0.05$), ніж представники другої вікової групи ($M=1.42$ при $p<0.05$), що виявляється в схильності оцінювати його більшою мірою як регіональний осередок, який історично значимий для країни цілком. І разом з тим, місто проживання має найбільше значення для представників групи 40-60 років, що виражається в найнижчих показниках відсутності прив'язаності до нього ($M=-4.08$ при $p<0.05$).

Такі результати свідчать про те, що для представників другої вікової групи (40-60 років) місто (м. Львів) більшою мірою – це можливість для особистісного розвитку, реалізації, місце, яке пов'язане з

їхніми спогадами та планами на майбутнє, також вони цінують своє місто, вказуючи на його значення. Представники першої вікової групи (20-40 років) надають місту, де вони проживають (м. Львів), більше локального значення, тобто концентруються на часових, історичних аспектах подій, які відбувалися в місті та його околицях. Це можна пояснити тим, що період 20-40 років – це період здобування, особа більшою мірою спрямована на досягнення та становлення себе як професіонала, члена сім'ї, друга тощо, а період 40-60 років – це період збереження та своєрідний час «збирання нагород» – особа вже утвердилася, укорінилася в певному місці і свою подальшу діяльність та активність пов'язує з ним.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. У різних вікових групах дорослості не виявлено значимих відмінностей в рівнях територіальної ідентифікації з місцем проживання – державно-локальній, європейській – проте, наявні відмінності в таких формах державної ідентичності як патріотизм, націоналізм, зокрема віковій групі осіб середньої дорослості притаманний найвищий рівень *патріотизму, націоналізму та самооцінки* як схильності підвищувати власну позитивну самооцінку завдяки ідентифікації з місцем проживання.

В різних вікових групах існують відмінності у прив'язаності до місця проживання: особам в період ранньої дорослості притаманний найнижчий рівень прояву *традиційного типу прив'язаності* до місця проживання та найвищий рівень *відсутності прив'язаності* до своєї місцевості.

Представникам вікової групи пізньої дорослості властиві найвищі показники *закритості до багатонаціонального минулого міста* та вони найменш схильні надавати місту свого проживання особистого значення, тобто підкреслювати його роль в власному житті.

Отож, для кращого розуміння особливостей зв'язків з місцем проживання в різних вікових групах підсумовано отримані результати у окремих вікових груп дорослості. Досліджувані вікової групи *ранньої дорослості* характеризуються нижчими рівнями такого типу державної ідентичності як націоналізм, нижчим рівнем традиційної прив'язаності та закритості до багатокультурного минулого міста, а також вищим рівнем відсутності прив'язаності до місця проживання, ніж представники інших вікових груп. Такі особливості характеризують осіб в даній віковій групі як таких, які не схильні визнавати домінантність та беззаперечну важливість своєї національної групи, також вони меншою мірою проявляють емоційні зв'язки з своєю місцевістю, що можна пояснити пошуком вигоди та можливостей для самореалізації, також вищим рівнем мобільності, яка, перш за все, пов'язана з фізіологічними можливостями людей та їхніми ціннісними спрямуваннями – встановлення в професійній сфері, здобуття компетенцій, готовність до змін та нововведень.

Особи вікової групи *середньої дорослості* характеризуються наступними особливостями зв'язків з місцем: високим рівнем державної ідентичності (націоналізму та патріотизму), чинника локальної ідентичності – самооцінки, традиційного типом прив'язаності, найнижчими показниками відсутності прив'язаності до місцевості та середніми показниками закритості до багатокультурного минулого міста. На основі даних особливостей досліджуваних даної вікової групи можна охарактеризувати як таких, які знають цінність своєї нації, але також поважають внесок інших націй в розвиток своєї місцевості, схильні використовувати місце як атрибут для позначення власної цінності та престижу, а прив'язаність до місця проживання більшою мірою визначається тривалістю проживання та укоріненістю в ньому, оскільки людина прив'язана до нього через безліч умов – сім'я, робота, друзі, інтереси тощо. Такі особливості можна пояснити тим, що особи в віці 40-60 років вже здобули певний соціальний статус, утвердилися на певній місцевості, яка стала джерелом та контекстом їхньої діяльності та дозвілля. Також, можна зробити висновок, що в даний віковий період державна ідентичність знаходиться на найвищому рівні.

Осіб, які ввійшли до вікової групи *пізньої дорослості* можна охарактеризувати наступними особливостями – нижчий рівень патріотизму як вияву державної ідентичності, тобто досліджувані меншою мірою схильні утворювати емоційні зв'язки зі своєю національною групою, місцевість частково втрачає свою привабливість та вже не служить такою мірою для підтримки позитивної самооцінки, як в середній дорослості. Також, досліджувані цієї вікової групи найбільшою мірою схильні оцінювати внесок своєї нації в розвиток держави. Ці особливості пов'язані, перш за все, зі зміною діяльності, реорганізацією ідентичностей (пенсіонер, бабуся, дідусь, вдова тощо), місце частково втрачає свою цінність.

Отримані результати окреслюють перспективи подальших досліджень особливостей і закономірностей формування зв'язків людини з місцем, зокрема прив'язаності до місця проживання, в яких варто розкрити психологічні фактори, які впливають на творення такого роду зв'язків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Altman I., Low S. Place attachment. – New York: Plenum. – 1992.
2. Bonaiuto M., Aiello A., Perugini M. Multidimensional perception of residential environment quality and neighbourhood attachment in the urban environment // Journal of Environmental Psychology. – 1999. – №19. – P. 331–352.

3. Cuba L., Hummon, D. M. A place to call home: Identification with dwelling, community and region // *The Sociological Quarterly*. – 1993. – №34. – P. 111 – 131.
4. Dallago L., Perkins D., Santinello M., Boyce W., Molcho M., Morgan A. Adolescent place attachment, social capital, and perceived safety // *American Journal of Community Psychology*. – 2009. – №44. – P. 148-160.
5. Gustafson P. Meanings of place: Everyday experience and theoretical conceptualizations // *Journal of Environmental Psychology*. – 2001. - №21. - P. 5–16.
6. Lewicka M. Place attachment, place identity, and place memory: Restoring the forgotten city past // *Journal of Environmental Psychology*. – 2008. - №28. - P. 209–231.
7. Lewicka M. *Psychologia miejsca*. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, 2012. – 637 s.
8. Manzo L. Beyond house and haven: Toward a revisioning of emotional relationships with places // *Journal of Environmental Psychology*. – 2003. – №23. – P. 47–61.
9. Tuan Y.F. *Topophilia: A Study of environmental perception, attitudes, and values*. – Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1974.
10. Twigger-Ross C. L., Bonaiuto M., Breakwell G. M. *Identity theories and environmental psychology*. – UK: Ashgate Publishing, 2003. – P. 203–234.

REFERENCES

1. Altman I., Low S. *Place attachment*. – New York: Plenum. – 1992.
2. Bonaiuto M., Aiello A., Perugini M. Multidimensional perception of residential environment quality and neighbourhood attachment in the urban environment // *Journal of Environmental Psychology*. – 1999. – №19. – P. 331–352.
3. Cuba L., Hummon, D. M. A place to call home: Identification with dwelling, community and region // *The Sociological Quarterly*. – 1993. – №34. – P. 111 – 131.
4. Dallago L., Perkins D., Santinello M., Boyce W., Molcho M., Morgan A. Adolescent place attachment, social capital, and perceived safety // *American Journal of Community Psychology*. – 2009. – №44. – P. 148-160.
5. Gustafson P. Meanings of place: Everyday experience and theoretical conceptualizations // *Journal of Environmental Psychology*. – 2001. - №21. - P. 5–16.
6. Lewicka M. Place attachment, place identity, and place memory: Restoring the forgotten city past // *Journal of Environmental Psychology*. – 2008. - №28. - P. 209–231.
7. Lewicka M. *Psychologia miejsca*. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, 2012. – 637 s.

8. Manzo L. Beyond house and haven: Toward a revisioning of emotional relationships with places // Journal of Environmental Psychology. – 2003. – №23. – P. 47–61.
9. Tuan Y.F. Topophilia: A Study of environmental perception, attitudes, and values. – Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1974.
10. Twigger-Ross C. L., Bonaiuto M., Breakwell G. M. Identity theories and environmental psychology. – UK: Ashgate Publishing, 2003. – P. 203–234.

УДК 159.923.2:159.942

МАНДЗЫК Т. М.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко, г. Львов

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЭМОЦИОНАЛЬНЫХ СВЯЗЕЙ ЧЕЛОВЕКА С МЕСТОМ ЖИТЕЛЬСТВА В РАЗНЫЕ ПЕРИОДЫ ВЗРОСЛОСТИ

В статье исследованы психологические особенности эмоциональных связей, которые человек формирует с местом жительства, в разные периоды взрослости. Осуществлен сравнительный анализ таких измерений связей человека с местом как локальная идентичность, привязанность к местности, государственная идентичность, открытость к многонациональному прошлому города, значение города. Результаты исследования показали, что в разных возрастных группах взрослости не обнаружено значимых различий в уровнях территориальной идентичности с местом проживания - государственно-локальной, европейской. Выявлено, что существуют определенные различия у представителей разных возрастных групп взрослости в проявлении своего отношения к месту жительства, типе привязанности, значению города, а также принципах идентификации с местом, а именно в самооценке. Также, в статье с целью лучшего понимания особенностей связей с местом жительства в разных возрастных группах представлены обобщенные характеристики каждой группы.

Ключевые слова: *привязанность к месту, идентификация с местом, локальная идентичность, эмоциональные связи между человеком и местом, значение места, взрослость.*

**PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF PEOPLE-PLACE
EMOTIONAL RELATIONSHIPS IN DIFFERENT
PERIODS OF ADULTHOOD**

This paper examines the role of place and identity processes in different periods of adulthood. An extensive and ever-growing body of literature exists that explores the nature and nuances of people's emotional relationships to place. This includes writings on sense of place, place attachment and place identity. A review of this literature suggests that while these concepts are broadly defined and discussed in theory, their application in research does not fully embrace all of the important dimensions they suggest. Empirical research, influenced by the notion of 'home', consequently focuses on residential settings, positive affect and a depoliticized view of individual experiences.

The comparative analysis includes such dimensions of people relationships with the place of residence as a local identity, attachment to place, national identity, openness to the multicultural past of the city and personal meaning of the city. Results showed that there were no differences between age groups of adulthood in the types of territorial identity (identity to country and region, european identity). Obtained results show that there were found significant differences in different groups of adulthood in the manifestation of their relation to the residence, meaning city of residence, types of attachment to the place of residence and the principles of identity to the place, such as self-esteem. Also, the article presents general characteristics of each group of adulthood for better understanding of the emotional connections with residence in different age groups.

Key words: *place attachment, place identity, local identity, person-place emotional bonds, meaning of place, adulthood.*

Матеріал надійшов до редакції: 14.05.2015